

'Es ist jetzt Singenszeit', het motto van ons concert, is ontleend aan de Weihnachtskantate *Das neugeborne Kindelein* van Dietrich Buxtehude. Niet alleen is Kerst een tijd om te zingen, wij zingen voor u uit alle tijden - en landen en stijlen - uiteenlopend van gregoriaans, Barok en Romantiek tot hedendaags. Bovendien geldt dit motto niet alleen voor ons, maar bent u van harte uitgenodigd mee te zingen (op aanwijzingen van dirigent Frank Hameleers, dat wel) met de bekende carols **Once in Royal David's City** en **God rest you merry, gentlemen**.

Toen Benjamin Britten (1913-1976) in 1942 zijn *Ceremony of Carols* schreef, was het allesbehalve Kerst en zeker geen vrede op aarde. Hij zat op een Zweeds vrachtschip, onderweg van de Verenigde Staten terug naar Engeland, in een stinkende en lawaaiige kajuit met – in zijn woorden – een onervaren bemanning die zich gedroeg als een stel idioten. Ondertussen was er het constante gevaar van een aanval door Duitse onderzeeërs.

Desondanks verveelde hij zich zo dat hij toch maar aan het componeren sloeg. Tijdens een tussenstop in Halifax (Canada) vond hij in een boekwinkel een exemplaar van *The English Galaxy of Shorter Poems*, een verzameling Middeleeuwse gedichten in oud-Engels. Daarvan gebruikte hij er vijf voor de zeven songs die hij onderweg maakte voor vrouwenkoor en harp. Uit blijdschap om zijn terugkeer in Engeland voegde hij er een 'lente carol' aan toe. Voor de definitieve versie, die in 1943 onder Brittens leiding in première ging, maakte hij ook de twee wiegeliedjes *That yongë child* en *Balulalow* (oud-Schots voor 'lullaby'). Aan begin en eind plaatste hij de gregoriaanse antifoon *Hodie Christus Natus Est*, wat het ceremoniële karakter van het werk versterkt en doorgaans ook in processie door de sopranen wordt gezongen. De oorspronkelijke versie is voor vrouwenstemmen, maar het werk werd zo populair dat in 1955 een arrangement voor sopraan, alt, tenor en bas verscheen.

Met zijn toonzetting van **Veni veni Emmanuel** greep Zoltán Kodály (1882-1967) in 1943 ook terug op het gregoriaans. De bekende adventshymne is gebaseerd op de zogeheten 'O-antifonen', korte gregoriaanse gezangen die zo werden genoemd omdat ze allemaal met de aanroep 'O' beginnen: O Emmanuel, O Radix Jesse, O clavis David, O oriens, O Adonai. In de 12de eeuw zijn deze losse antifonen in een hymne samengebracht met daartussenin steeds het refrein 'Gaude, gaude! Emmanuel nascetur pro te, Israel.' Kodály gebruikte voor zijn compositie een 18de eeuw Frans misboek, maar de melodie bleek al in de 15de eeuw met een andere tekst te worden gebruikt in de uitvaartliturgie. Heeft Britten aan het Hodie geen noot aangepast en het gezang alleen als omlijsting van zijn cyclus gebruikt, Kodály heeft de oorspronkelijke melodie van het Veni veni intact gelaten (en die is ook steeds herkenbaar), maar wel bij elk couplet in een andere meerstemmige context geplaatst.

Het gloria en het agnus dei zijn vaste gezangen in de reguliere mis en meestal horen ze bij een mis als een deel in een symfonie. Sommige van die misdelen zijn echter zo bekend geworden, dat ze ook afzonderlijk worden gezongen, zoals het **Agnus Dei** voor vrouwenkoor van Gabriël Fauré (1845-1924). Het komt oorspronkelijk uit de *Messe des pêcheurs de Villerville* die hij in 1881 met een oud-leerling maakte, maar in 1907 verscheen een versie met alleen de delen van Fauré onder de titel *Messe basse*. Het uitbundige en feestelijke **Gloria** van Antonio Vivaldi (1678-1741) is voor zover bekend als autonoom stuk geschreven en in die hoedanigheid een tophit geworden.

Componist en organist Dietrich Buxtehude (1637-1707) stamt niet uit de katholieke traditie. Hoewel Deen van geboorte, wordt hij vooral geassocieerd met de protestantse Noordduitse school met Lübeck – waar hij het grootste deel van zijn leven werkzaam was – als een van de belangrijke plaatsen. Voor zijn Weihnachtskantate gebruikte hij de tekst **Das neugeborne Kindelein** van de lutherse predikant Cyriacus Schneegass uit een publicatie van 1588. De tekst bestaat uit vier vierregelige verzen, maar Buxtehude heeft er een doorgecomponeed geheel van gemaakt, waarbij de strofen wel een eigen muzikaal karakter hebben.

De Brit John Rutter (1945) is de 'modernste' componist van dit programma en zijn **Angels' Carol** uit 1980 is het best te omschrijven als een lyrische en exuberante *Herdertjes lagen bij nachte*. Zingende engelen omringd door oogverblindende sterren brengen juichend het nieuws van Christus'geboorte.

Pay-Uun Hiu